

De Taallijn. Peuters *Interactief* met Taal

Kriebelbeestjes!

Activiteitencyclus voor peuters

Expertisecentrum Nederlands

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Planningsrooster	4
Vorbereiding	8
Fase 1 – Introductie	12
Fase 2 – Kernwoorden	17
Fase 3 – Verhaallijn	21
Fase 4 – Doorgaan op het thema	24
Fase 5 – Napraten	27
Eindevaluatie	29

Inleiding

Kriebelbeestjes!

De sneeuw is intussen verdwenen en allerlei beestjes komen in het zonnetje te voorschijn. Voor de peuters zijn deze kleine kriebelende beestjes heel interessant en spannend! De activiteitencyclus voor peuters *Kriebelbeestjes!* is gericht op de kleine beestjes die in de lente in de directe omgeving van de peuters te vinden zijn. Wat kruipt er allemaal rond in de heg, onder een steen en in het zand?

Hoe ziet de activiteitencyclus eruit?

De kinderen worden betrokken bij het thema door een ontdektocht naar beestjes op bijvoorbeeld het speelplein, in het park of in het bos. Welke beestjes kunnen de kinderen allemaal vinden?

Tijdens de uitvoering van het thema maken de peuters kennis met Rupsje, uit het prentenboek *Het hongerige Rupsje* van *Sheridan Cain en Jack Tickle*. Het rupsje wil heel graag vliegen. Samen met Rupsje komen de kinderen kriebelbeestjes tegen, die wél kunnen vliegen! Als Vlinder voorbij komt lacht zij geheimzinnig, ze weet iets wat Rupsje niet weet. Wat zou dat kunnen zijn?

Dit boek speelt een grote rol in de cyclus. Door het boek vaker voor te lezen, krijgen woordenschat, zinsconstructies en verhaalbegrip de kans zich te ontwikkelen. Het thema wordt verder verdiept met andere boeken, zodat kinderen de woorden ook in andere contexten tegenkomen. Aan het einde van de cyclus vindt er een evaluatie plaats: wat hebben de kinderen geleerd?

Hoe lang duurt het om de cyclus uit te voeren?

Het uitvoeren van de activiteitencyclus duurt ongeveer 3 weken, met een uitloop naar de vierde week.

We wensen u en de kinderen veel plezier met alle activiteiten van de komende weken!

**EXPERTISECENTRUM
NEDERLANDS**

Meer informatie over de bijbehorende boeken, cd-roms en dvd of over scholing in de Taallijn in de diverse regio's is te vinden op www.detaallijn.nl. Boeken, cd-roms en de dvd zijn te bestellen via www.onderwijsuitgaven.nl. Informatie over cursussen in de diverse regio's is ook te verkrijgen bij Sardes (030-2326200).

© 2011 Expertisecentrum Nederlands

Alle rechten voorbehouden. Niets van deze uitgave mag voor commerciële doeleinden worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnames, of op enige andere wijze, zonder nadrukkelijke verwijzing naar Sardes en het Expertisecentrum Nederlands.

Planningsrooster

- Om de Taallijn uit te voeren is het belangrijk om een aantal kenmerkende activiteiten te organiseren. Deze zijn opgenomen in het planningsrooster op de volgende pagina.
- Bij sommige verwerkingsactiviteiten kunt u een keuze maken uit enkele activiteiten. Bijvoorbeeld waar het gaat om woorden oefenen, kunt u kiezen uit: een woordspelletje, een kimpel of woorden uitbeelden.
- Na elke fase worden suggesties gegeven voor extra activiteiten die *bij tijd over* uitgevoerd kunnen worden, op elke willekeurige dag.
- Bij elke activiteit werkt u aan één of meerdere speerpunten van de Taallijn. Ook deze vindt u in het rooster terug.
- De dagindeling die in het rooster wordt aangegeven is bedoeld om de volgorde van activiteiten aan te geven. Wanneer u bijvoorbeeld een dag niet met Taallijn heeft gewerkt, gaat u de volgende dag verder waar u gebleven was.
- Uiteraard hoeft taalstimulering zich niet te beperken tot onderstaande activiteiten. Gedurende de hele dag kunt u kansen aangrijpen om taal te stimuleren, bijvoorbeeld tijdens de eet- en drinkmomenten, het buiten spelen of het opruimen.
- De activiteiten uit het planningsrooster staan verderop in de cyclus uitgebreider beschreven (zie pag. 12 en verder).

Speerpunten:

Mondelinge taal

Werken aan woordenschat

Ontluikende geletterdheid/interactief voorlezen

ICT en Multimedia

Ouderbetrokkenheid

Tijd	Fase en activiteit	Speerpunten
Vooraf	Vorbereiding	
	De pedagogisch medewerker bereidt het thema voor (zie pag. 8 en verder voor een uitgebreide toelichting)	
	Fase 1: Introductie	
Dagdeel 1	Anker: een ontdektocht naar kriebelbeestjes	
	Inrichten van de thematafel	
Dagdeel 2	Prentenboek verkennen kleine kring met taalzwakke kinderen: <ul style="list-style-type: none"> o Introductie o Verhaal verkennen o Nabespreken: kernwoorden verduidelijken 	
	Prentenboek voorlezen in de grote groep: <ul style="list-style-type: none"> o Introductie o Eerste keer voorlezen o Nabespreken: kernwoorden verduidelijken 	
Dagdeel 3	Gedichtje over Lente/Kriebelbeestjes	
	Portfolio	
	Extra activiteiten: <ol style="list-style-type: none"> 1. Iets knutselen voor in de vertelkoffer 2. Spullen op de thematafel samen labelen <ol style="list-style-type: none"> a. Voor taalzwakke kinderen: nadruk op woorden herhalen b. Voor taalsterke kinderen: woorden herhalen en samen labelen 3. Boekenmuur uitbreiden 	
	Fase 2: Kernwoorden	
Dagdeel 4	Prentenboek voorlezen in de grote groep (tweede keer): <ul style="list-style-type: none"> o Introductie boek met vertelkoffer/verteltas o Verhaal voorlezen met extra aandacht voor kernwoorden o Nabespreken met aandacht voor kernwoorden 	
	Woorden oefenen <u>Kies uit:</u> <ul style="list-style-type: none"> o Woordspelletje o Kimspel o Woorden uitbeelden 	
Dagdeel 5	Portfolio bekijken	
	Foto's anker bekijken	

Dagdeel 6	Zoektocht kriebelbeestjes	
	<p>Extra activiteiten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Beeldwoordenweb <ol style="list-style-type: none"> a. Voor taalzwakke kinderen: woorden herhalen b. Voor taalsterke kinderen: woorden herhalen en uitbreiden 2. Allemaal beestjes 	
Fase 3: Verhaallijn		
Dagdeel 7	<p>Prentenboek voorlezen in de grote groep (derde keer):</p> <ul style="list-style-type: none"> o Introductie met luistervraag o Verhaal voorlezen met aandacht voor de verhaallijn o Nabespreking met aandacht voor de verhaallijn 	
	<p>Verwerkingsactiviteit verhaallijn</p> <p><u>Kies uit:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> o Platen op volgorde leggen o Naspelen van het verhaal 	
Dagdeel 8	Gesprekken in de kleine kring	
	<p>Extra activiteiten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Digitaal prentenboek bekijken 2. Beestjes bekijken 	
Fase 4: Doorgaan op het thema		
Dagdeel 9	<p>Verhalende en informatieve prentenboeken rondom het thema:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Oriënteren o Voorlezen o Nabespreken 	
	<p>Verwerkingsactiviteiten rondom het thema</p> <p><u>Kies uit:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> o Waar wonen de kriebelbeestjes? o Spelen in de hoeken 	
Dagdeel 10	Digitaal prentenboek bekijken	
	<p>Extra activiteiten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Welke vleugels horen bij dat dier? 	

	2. Versje/liedje met bewegingen	
Fase 5: Napraten		
Dagdeel 11	Napraten bij de boekenmuur: <ul style="list-style-type: none"> o Wat weten we nu? o Voorwerpen thema bij elkaar zoeken. o Verhaal aan de hand van de voorwerpen samenvatten. 	
	Zelf vertellen	
Dagdeel 12	Verwerkingsactiviteiten rondom het thema <u>Kies uit:</u> <ul style="list-style-type: none"> o Boekenmuur o Liedje of versje o Spelen in de hoeken 	
	Evaluatie/zelfreflectie	
Na afloop	Eindevaluatie	
	De pedagogisch medewerkers bespreken na wat goed en minder goed ging. Verslaglegging en bewaren van materialen.	

Activiteitencyclus *Kriebelbeestjes!*

Aandachtspunten vooraf:

- Anker voorbereiden. Verken van te voren de omgeving en bedenk waar de zoektocht het best kan plaatsvinden. Waar kunnen de kinderen het gemakkelijkst beestjes vinden? Zorg voor een digitale camera zodat er tijdens de ontdektocht foto's van de beestjes, de zoektocht en de kinderen gemaakt kunnen worden. Zorg voor onderzoeksmateriaal dat gebruikt wordt tijdens de ontdektocht, zoals een vergrootglas en plastic potjes. Ook geplastificeerde foto's van beestjes kunnen een verrijking zijn. De kinderen kunnen via de foto's zoeken naar de verschillende kriebelbeestjes. Via websites als www.ivn.nl en www.veldwerknederland.nl, kunt u een natuur- en milieueducatiecentrum in de regio zoeken. Deze centra hebben leuke kinderactiviteiten bij u in de buurt.
- Verschillende boeken rondom het thema verzamelen. In bijlage 4 vindt u een boekenlijst van prentenboeken en informatieve boeken over het thema 'Kriebelbeestjes'.
- Kernwoorden selecteren. Selecteer kernwoorden uit het thema én het prentenboek die u in het thema zal aanbieden, verduidelijken, oefenen en controleren. Gebruik hiervoor de woordenlijsten op de volgende pagina. In de lijst *Kernwoorden thema* zijn basiswoorden en verdiepingswoorden opgenomen. De basiswoorden zijn vooral geschikt voor de taalzwakke kinderen; de verdiepingswoorden voor de taalvaardige kinderen. De woorden zijn gerangschikt van gemakkelijk naar moeilijk. In de lijst *Kernwoorden prentenboek* zijn de belangrijkste woorden opgenomen uit het prentenboek. Deze woorden zijn gerangschikt van 'zeer essentieel voor het verhaal' naar 'minder essentieel voor het verhaal'. Dat wil zeggen dat het begrijpen van de eerst genoemde woorden uit deze lijst belangrijk is om het verhaal te kunnen volgen en/of te kunnen navertellen.

Selecteer ongeveer 20 woorden die geschikt zijn voor de minder taalvaardige kinderen en 20 woorden voor de meer taalvaardige kinderen. Maak hierbij eventueel gebruik van toetsgegevens of eerdere observaties. Er kan overlap tussen beide groepen woorden zijn. De woorden voor de taalzwakke kinderen kunt u bijvoorbeeld selecteren uit de makkelijke basiswoorden en de essentiële prentenboekwoorden. De woorden voor de taalvaardige kinderen kunt u bijvoorbeeld selecteren uit de laatste woorden van de basislijst en de eerste woorden van de verdiepingslijst, en de iets minder relevante woorden van het prentenboek.

De meeste woorden moeten onbekend zijn voor de kinderen. Streef ernaar dat de kinderen na een aantal dagen de geselecteerde kernwoorden passief beheersen: begrijpen ze u als u vraagt om de struik aan te wijzen? Aan het einde van de cyclus moeten ze de meeste kernwoorden ook actief beheersen: kan het kind de vleugel of de poot zelf benoemen?

De kernwoorden kunt u aanbieden aan de hand van de drie 'uitjes':

- Uitleggen, door een korte, krachtige definitie van het woord te geven.
- Uitbeelden, door een voorwerp te laten zien of uit te beelden.
- Uitbreiden, door middel van andere woorden die met het kernwoord samenhangen.

Woordenlijsten: Kernwoorden thema:Kernwoorden prentenboek:

Basiswoorden:	Verdiepingswoorden:	
eten	de kever	de rups
buiten	de mierenhoop	honger
het oog	het lieveheersbeestje	eten
het oor	het lijf	vliegen
op (<i>op het blad</i>)	het (slakken)huis	lopen
de vogel	het (spinnen)web	de (vlinder)vleugels
de grond	het insect	de vlinder
de tak	fladderen	verdrietig
in (<i>in de grond</i>)	de pissebed	de hommelmel
onder	de voelspriet	de merel
de tuin	de pop / de cocon	het blad
het beestje	ontpoppen	hoog
het dier	het voorjaar	dik
de lente	de larve	klein
het blad	het zaadje	moe
de slak		de (winter)slaap
de spin		de (lente)zon
de vlieg		de struik
de kop		slapen
langzaam		de winter
de lucht		groen
vliegen		het ontbijt
groeien		zitten
kruipen		zuchten
kriebelen		uitrekken
prikken		zweven
aan (<i>aan een tak</i>)		geheimzinnig
steken		vers
de bek		naast
de poot		
de rups		
de vleugel		
de mier		
de worm		

- Geleerde woorden bijhouden. U kunt in het gezinsportfolio of in een woordenmap bijhouden welke nieuwe woorden de kinderen hebben geleerd. Gebruik hierbij de kernwoorden als uitgangspunt. Op het moment dat meerdere pedagogisch medewerkers of groepshulpen aanwezig zijn, kan één van hen noteren welke woorden de peuters begrijpen of gebruiken. De peuters worden niet op een schoolse manier overhoord; maak notities van de woorden tijdens betekenisvolle activiteiten, zoals een taal- of denkspelletje of tijdens een bewegingsactiviteit in de speelzaal. Geef bijvoorbeeld een doe-opdracht (*Doe eens voor hoe je een hap neemt. Kun je voor mij het lieveheersbeestje uit de speelhoek halen?*), stel een vraag (*Wat is een vleugel?*) of wijs een voorwerp aan (*Wat is dat?* wijzend naar de struik). Ook kunt u de woordkennis evalueren door plaatjes of tekeningen bij de kernwoorden in het gezinsportfolio of de woordenmap te plakken en na een aantal weken of maanden met de kinderen na te gaan of ze de woorden nog kennen.
- Verwerkingsactiviteiten bij prentenboek/thema voorbereiden. Bijvoorbeeld: knutsel- en tekenwerkjes, liedjes, versjes, activiteiten bij de boekenmuur (bijvoorbeeld voorkant van het boek kopiëren om in te kleuren), etc.
- Activiteiten bij de computer voorbereiden. Zet het digitale prentenboek op één of meerdere computers in het lokaal. Zorg voor een digitale camera zodat er tijdens het anker foto's gemaakt kunnen worden.
- Ouders bij het thema betrekken. Schrijf een brief voor de ouders waarin het thema en de activiteiten worden toegelicht (zie bijlage 3 voor een voorbeeld). In de brief kunnen de ouders worden uitgenodigd om mee te helpen met het verzamelen van materialen bij het thema of te assisteren bij diverse activiteiten. Voor alle kinderen komt er een eigen gezinsportfolio of heen-en-weerboekje. Dit is een boek dat heen en weer gaat tussen het kind en de ouders, en de peuterspeelzaal. U kunt hiervoor het voorbeeld van het gezinsportfolio uit bijlage 7 gebruiken of een eigen versie maken. De kinderen verzamelen een aantal werkjes voor het gezinsportfolio. In het gezinsportfolio is op enkele bladzijdes al voorgedrukt wat de bedoeling is en er zitten lege bladzijdes in waar de kinderen zelf hun werk kunnen inplakken. Zowel ouders als pedagogisch medewerkers kunnen met een portfolio de ontwikkeling van het kind volgen.
- Prentenboek meegeven. Geef de kinderen om de beurt een prentenboek mee naar huis zodat ouders het thuis kunnen voorlezen. Zorg voor een boek dat past bij het thema (zie bijlage 4 voor boekentips). Geef eventueel ook een bijpassend voorwerp van de thematafel mee om het verhaal te ondersteunen. Ouders kunnen ook samen met hun kind zelf een boek uit de bibliotheek kiezen. Vraag ouders na het voorlezen een pagina uit het gezinsportfolio in te vullen (zie bijlage 7).
- Leidstervaardigheden. Lees de achtergrondinformatie bij de verschillende leidstervaardigheden in het boek *Peuters Interactief met Taal*. Ga eventueel aan de hand van de evaluatie van eerder uitgevoerde thema's na welke vaardigheden u bij het komende thema extra aandacht wilt geven.
- Inrichten speelleeromgeving. Het inrichten van de speelleeromgeving hoeft niet meteen klaar te zijn. Wanneer de peuters kunnen meedenken en meehelpen bij de inrichting gaat een thema nog meer leven in de groep. U kunt ook de ouders betrekken bij het inrichten van de leeromgeving. Hierna volgen suggesties voor de leeromgeving.

Ideeën voor het inrichten van de speelleeromgeving:

- Boekenhoek en boekenrekje. In de boekenhoek kunnen de kinderen zelfstandig boekjes bekijken of 'voorlezen'. De boekenhoek is gezellig ingericht met kussens, knuffels, posters en een luie stoel of bank. Zorg ervoor dat in deze hoek voldoende boeken liggen en leg er regelmatig nieuwe boeken neer, zodat de hoek aantrekkelijk blijft voor de kinderen. In de hoek staat een boekenrekje waarop enkele (voorgelezen) boeken staan uitgesteld.
- Boekenmuur. Op de boekenmuur hangen gaandeweg steeds meer tekeningen en knutselwerkjes van de kinderen, woordkaarten, gekopieerde platen uit het boek en andere afbeeldingen die bij het thema aan de orde zijn geweest. Praat regelmatig met enkele peuters over alles wat er op de boekenmuur hangt of wat er nieuw is. Ook ouders kunnen samen met hun kind praten over het boek en in één oogopslag zien waar de kinderen mee bezig zijn.
- Schrijfhoek. In deze hoek ligt allerlei schrijfmateriaal, zoals stiften, potloden, stempels, magneetletters, papier, krijtbord, etc. Kinderen kunnen in deze hoek bijvoorbeeld een tekening maken van een kriebelbeestje.
- Hoeken en materialen labelen. Op stroken papier of kaartjes kunnen de namen worden geschreven van de verschillende hoeken (bijvoorbeeld de boekenhoek) en materialen (bijvoorbeeld van de thematafel). Teken waar mogelijk een picto bij het woord. Het doel is niet de kinderen al te leren lezen, maar om te laten zien dat je met geschreven taal iets duidelijk kunt maken. Door te schrijven in het bijzijn van de kinderen gaan ze zich realiseren dat je gesproken woorden kunt vastleggen op papier.
- Thematafel. Concrete materialen ondersteunen het voorlezen van prentenboeken. Richt daarom een thematafel in waarop allerlei voorwerpen liggen die passen bij het thema en het centrale boek. Betrek de kinderen bij het inrichten van de thematafel. Ze kunnen zelf spullen van thuis meenemen of zelf materialen maken, bijvoorbeeld het knutselen van een kriebelbeestje.
- Computerhoek. In de computerhoek kunnen de kinderen in tweetallen het centrale prentenboek (digitaal) nog een keer bekijken en beluisteren of foto's bekijken die tijdens het thema zijn gemaakt.
- Vertelkoffer/verteltas. U kunt de voorwerpen van de thematafel in een tas of koffer doen en die gebruiken bij de introductie van het prentenboek. Eén voor één worden de voorwerpen uit de tas/koffer gehaald, waardoor de kinderen nieuwsgierig worden. Dit spanningselement motiveert kinderen om actief deel te nemen aan de voorleesactiviteit.
- Kriebelbeestjeshoek. In de kriebelbeestjeshoek kunnen kinderen kijken naar afbeeldingen van kleine kriebelbeestjes. Ook de foto's die gemaakt zijn tijdens de ontdektocht naar de beestjes kunnen hier een plaats krijgen. Voor deze hoek kunnen de kinderen zelf materialen meenemen, zoals informatieve boeken en tijdschriften over beestjes, knuffels van beestjes, plastic beestjes (plastic spinnen en dergelijke) en foto's van beestjes. U kunt er voor kiezen om in de kriebelbeestjeshoek in een grote bak een kriebelbeestje te houden. Met vergrootglazen kunnen de peuters het beestje goed bekijken. Leg in deze hoek ook materialen om de kriebelbeestjes na te tekenen.
- Het beestjeslandschap. Eén wand kan omgetoverd worden tot een omgeving waarin kleine beestjes leven, het beestjeslandschap. Beplak bijvoorbeeld de onderkant van de muur met bruin papier, dit moet onder de grond voorstellen. Plak daarboven groen papier met daarop bijvoorbeeld bomen, struiken, bloemen en een doorzichtig huis. Het bovenste gedeelte van de muur vormt de lucht (blauw papier). Knutselwerkjes, tekeningen van beestjes die door de kinderen zijn gemaakt en bijvoorbeeld foto's van de beestjes tijdens de ontdektocht, worden op de juiste plek op de muur gehangen. De libel zweeft bijvoorbeeld door de lucht, de worm zit onder de grond, de bij zit op de bloem en de spin zit in het huis.

Fase 1 Introductie

Anker: een ontdektocht naar kriebelbeestjes!

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat, ict, ouderbetrokkenheid

Duur: 45 min.

Het is eindelijk lente. En buiten komen er een hoop beestjes na de winter weer tevoorschijn. Egels, vogeltjes en ook de staldieren zoals schapen en koeien zijn weer te zien. Maar er zijn ook een heleboel kleine beestjes die je weer tegekومت. Samen met de kinderen gaat u op ontdektocht om te kijken welke beestjes er allemaal te zien zijn. Het begin- en eindpunt van de ontdektocht is de peuterspeelzaal.

Vertel de kinderen dat ze buiten gaan kijken naar kleine kriebelbeestjes. Dit kan op het speeldeelte voor de speelzaal gebeuren, door bijvoorbeeld onder stoeptegels te kijken, in en onder struikgewas, op de grond tussen de bladeren en in de grond. U kunt er ook voor kiezen naar het bos of park te gaan en daar onder boomstronken, bladeren en in de grond op zoek te gaan naar kleine kriebelbeestjes. Wijs de peuters aan waar de kriebelbeestjes wonen en geef informatie over de kriebelbeestjes. Op deze manier komen de peuters in aanraking met de centrale themawoorden van de activiteitencyclus.

Laat indien mogelijk iemand foto's maken van deze activiteit. Maak foto's van de kernwoorden, zoals de rups, de struik, de vleugel en de slak. Maak ook foto's van de (speurende en onderzoekende) kinderen tijdens de ontdektocht, als ze durven met de verschillende beestjes op hun hand! Als de kinderen er zelf op staan, worden de foto's betekenisvoller en kunnen gesprekken naar aanleiding van de foto's uitgelokt worden.

U kunt ook zorgen voor geplastificeerde foto's, waarmee de kinderen naar bepaalde beestjes op zoek kunnen gaan. Door eerst de foto's te laten zien en hierover te praten, raken de kinderen nog meer geïnteresseerd. Stel vragen over de foto's zoals: hoe heet dit beestje? Hoe ziet een worm eruit? Zullen we de poten van de spin eens tellen? Geef de peuters voldoende gelegenheid om zelf beestjes te ontdekken. Laat de kinderen ervaren hoe het is als een beestje over je hand loopt, dat kriebelt! Let er wel op dat de kinderen voorzichtig en respectvol met de beestjes omgaan. In bijlage 2 staan suggesties voor het bekijken van beestjes tijdens de ontdektocht.

Inrichten thematafel

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat

Duur: 10 min. Deze activiteit kan aansluitend aan het anker plaatsvinden of op een later moment diezelfde dag.

Voor de thematafel kunnen concrete materialen gebruikt worden zoals knuffels en foto's van dieren.

Kinderen mogen om de beurt een voorwerp op de thematafel leggen. Praat met de kinderen over de voorwerpen:

- *Wat zou dit kunnen zijn?*
- *Wat zou je ermee kunnen doen?*

Laat de kinderen het voorwerp benoemen en/of benoem zelf het woord en geef verduidelijking door *voor te doen* wat het woord betekent (bijvoorbeeld door te kriebelen), *uit te leggen* (een slakkenhuis is het huisje dat de slak meedraagt), of het woord *uit te breiden* met andere woorden (bijvoorbeeld de hommel vliegt in de lucht).

Praat ook met de kinderen over kriebelbeestjes:

- *Kunnen alle beestjes vliegen?*
- *Waar wonen de beestjes?*
- *Hoe zien de beestjes eruit? Hebben ze mooie kleuren?*

Prentenboek verkennen kleine kring met taalzwakke kinderen

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat, ontluikende geletterdheid

Duur: .. x15 min.

Wanneer u in de kleine kring werkt, gaat u met het groepje kinderen aan een tafel of op kussens op de grond zitten, bijvoorbeeld in de boekenhoek. Ga zo zitten dat u overzicht heeft over de rest van het lokaal. Uw collega/stagiaire kan op dat moment de andere kinderen opvangen. Daarbij is het handig als u van tevoren doorspreekt wat de andere kinderen gaan doen. Wanneer u alleen voor de groep staat kunt u de andere kinderen uitleggen dat ze u even niet mogen storen. Dit kunt u bijvoorbeeld doen door te werken met een stip/handje.

Introductie

Introduceer het prentenboek *Het hongerige Rupsje* van Sheridan Cain en Jack Tickle in een groepje van 3-5 kinderen. Selecteer hiervoor de minder taalvaardige kinderen. Hebt u veel taalzwakke kinderen in de groep, dan maakt u meerdere groepen, bijvoorbeeld 2 groepjes van 4 kinderen, en organiseert u meerdere keren een kleine kring. Maak gebruik van de spullen van de thematafel om woorden te verduidelijken. Er kunnen nu ook materialen worden toegevoegd die te maken hebben met het boek, zoals een knuffelrups, een vlinder, groene blaadjes, een hommel, een vogel en een plaatje van een (vlinder)pop.

Laat de kft van het boek zien. Bespreek wat er op de kft te zien is en blader door het boek.

Verhaal verkennen

Lees de tekst nog niet letterlijk voor, maar laat ruimte voor de kinderen om te reageren op de illustraties. Zorg bij taalzwakke kinderen in het begin voor veel taalaanbod (dus benoem zelf wat er gebeurt op de platen, wat u opvalt, reageer op het verhaal, etc.).

- Betrek de taalzwakke kinderen bij het verhaal door vooral gesloten vragen te stellen.
  - Ja/nee vragen: *Kan Rupsje vliegen?*
  - Aanwijsvragen: *Waar zie je de groene blaadjes die Rupsje eet?*
  - Of/of vragen: *Waar gaat Rupsje slapen? In een bedje of in een blaadje?*
  - Tegendeelvragen: *Dit is toch een vogel?* (Terwijl u de vlinder aanwijst).

Nabespreken: kernwoorden verduidelijken

Verduidelijk de kernwoorden van het prentenboek aan de hand van de voorwerpen op de thematafel of door iets voor te doen of door uitleg te geven met eenvoudige woorden:

- *Ik heb vleugels, kijk maar* (laat een plaatje van de vleugels van vogels en insecten als hommels zien).
- *Het zal wel, zucht Rupsje* (dit kunt u natuurlijk voordoen door te 'zuchten').
- Tijdens het voorlezen kunt u moeilijke woorden als *ontbijt* en *winterslaap* in gemakkelijkere woorden uitleggen (eten als je wakker wordt, sommige beestjes slapen de hele winter).

Prentenboek voorlezen in de grote groep (eerste keer)

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat, ontluikende geletterdheid

Duur: 20 min.

Introductie

Introduceer het prentenboek in de grote groep. Maak gebruik van de spullen van de thematafel of maak bij het prentenboek een aparte vertelkoffer/verteltas met handpoppen en specifieke spullen die te maken hebben met het boek.

Eerste keer voorlezen

Laat de voorkant van het prentenboek *Het hongerige Rupsje zien* en laat de kinderen voorspellingen doen:

- *Wat zie je op de voorkant?*
- *Waar zou het boek over gaan?*

Lees de titel voor, wijs aan waar je dit kunt lezen en vraag aan de kinderen waar ze denken dat het boek over zal gaan. Lees het boek letterlijk voor en besteed aandacht aan de kernwoorden. Leg het woord uit door middel van de prenten of concreet materiaal of beeld het woord uit. Laat tijdens het voorlezen de kinderen reageren op het verhaal en de platen. In bijlage 1 staan per pagina suggesties hoe u woorden kunt uitleggen of uitbeelden.

Nabespreken: kernwoorden verduidelijken

Besteed na het voorlezen opnieuw aandacht aan de kernwoorden in het verhaal. Gebruik spullen van de thematafel of vertelkoffer om woorden te verduidelijken.

Gedichtje over Lente

Speerpunten: woordenschat, ontluikende geletterdheid

Duur: 10 min.

Lees samen met een klein groepje kinderen een gedichtje over de Lente en beestjes. Kopieer een gedicht uit bijlage 5 of schrijf het groot uit op een flap. U kunt natuurlijk ook een ander gedicht kiezen of zelf een gedicht maken. Enkele woorden zijn vervangen door kleine tekeningen. U leest het gedicht voor en wijst mee. Stop met voorlezen bij de tekeningen en laat de kinderen het plaatje benoemen. Op deze manier kunnen kinderen het gedicht 'meelezen' en oefenen ze enkele kernwoorden van het thema. Het lezen van het gedicht kunt u (eventueel op een later moment) herhalen.

Portfolio

Speerpunten: mondelinge taal, ouderbetrokkenheid

Duur: 10 min.

Plak een foto van het kind tijdens de ankeractiviteit in het gezinsportfolio. Laat de peuter bedenken wat erbij geschreven moet worden. De peuters nemen het portfolio mee naar huis, zodat ouders er thuis met hun kind over kunnen praten. Vraag aan ouders of ze thuis ook iets in het portfolio willen plakken, tekenen of schrijven.

Extra activiteiten:

1. Iets knutselen voor in de vertelkoffer (duur: 15 min.)

Speerpunten: mondelinge taal

Maak samen met de kinderen een voorwerp dat gebruikt kan worden bij het naspelen van het verhaal. U kunt bijvoorbeeld de kinderen een rups of een vlinder laten maken. De rups kunt u maken van een eierdoos. Door de eierdoos in de lengte door midden te knippen, krijgt u twee rijen. De kinderen kunnen één rij verven, dit is het lijfje van de rups. Voorop maakt u van chenilledraad voelsprietten en ogen. Wanneer u de kinderen verschillende kleuren verf laat kiezen, komen er prachtige, verschillende rupsen tevoorschijn!

Bij het maken van de vlinder is het leuk om aan de kinderen te laten zien dat vlinders altijd twee dezelfde vleugels hebben. Dit kunt u doen door een papier in het midden te vouwen en hier een vleugel op te tekenen. De kinderen verven de ene vleugel met mooie kleuren. Vervolgens wordt het papier dichtgeklapt en geeft de verf af op de andere vleugel, waardoor de vlinder twee prachtige vleugels krijgt. Meer knutsel voorbeelden staan in bijlage 6.

Praat met de kinderen over de relatie met het boek en het thema:

- *Waarom kon Rupsje niet vliegen?*
- *Wat eet het hongerige Rupsje?*
- *Waar ging Rupsje slapen?*
- *Hebben alle kriebelbeestjes vleugels?*

2. Spullen op de thematafel samen labelen (duur: 10 min.)

Speerpunten: woordenschat, ontluikende geletterdheid

➤ Voor de taalzwakke kinderen:

Herhaal de kernwoorden aan de hand van de spullen van de thematafel, bijvoorbeeld:

- *Kun jij het blaadje pakken?*
- *Wijs het plaatje van de struik maar aan.*
- *Dit zijn de vleugels van de vlinder.*

Schrijf eventueel in het bijzijn van de kinderen voor 1 of 2 voorwerpen de naam op een kaartje, maak er een kleine tekening bij en laat de kinderen het kaartje bij het voorwerp leggen.

- *Hier heb ik de rups geschreven. Leg dit kaartje maar bij de rups.*

➤ Voor de taalsterke kinderen:

Met een klein groepje kinderen die geïnteresseerd zijn in letters/schrijven maakt u labels bij de materialen op de thematafel. Op kleine kaartjes schrijft u het woord met het bijbehorende lidwoord (bijvoorbeeld *de mier*) en spreekt het woord hardop uit terwijl u schrijft. Kinderen die de letter van hun naam herkennen, kunnen deze onderstrepen of naschrijven.

3. Boekenmuur uitbreiden (duur: 10 min.)

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat

Maak een kopie van de kaft/een pagina van het prentenboek *Het hongerige Rupsje*. Eén of meerdere peuters kunnen de kopie inkleuren. De kinderen vertellen wat ze op de kaft zien en waar (ze denken dat) het boek over gaat. Schrijf de verhalen van de kinderen bij de tekening. De kaft van het boek krijgt een plaats op de boekenmuur.

Fase 2 Kernwoorden

Prentenboek voorlezen in de grote groep (tweede keer)

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat, ontluikende geletterdheid

Duur: 20 min.

Introductie boek met vertelkoffer/verteltas

Voor de introductie van de kernwoorden kunt u gebruik maken van een handpop. De handpop is bijvoorbeeld een spin. De spin vertelt aan de kinderen wie hij is en dat hij gehoord heeft dat de kinderen een mooi boek in de groep hebben. Hij vraagt aan de kinderen hoe het boek heet en waar het over gaat. Wanneer er weinig uit de kinderen zelf komt, kunt u stimulerende vragen stellen om de peuters op weg te helpen. De handpop vraagt steeds aan de peuters wat iets is: *Een Rups? Wat is dat?* Doe enkele voorwerpen die te maken hebben met het verhaal in een vertelkoffer of verteltas, bijvoorbeeld een rups, vlindervleugels, blaadjes, een knuffel van een vogel en een (rupsen)pop. Haal de voorwerpen één voor één tevoorschijn en laat de peuters vertellen welke ervaringen ze hebben met het voorwerp.

- Manieren om reacties uit te lokken bij taalzwakke kinderen:
  - *Dit is een blaadje, dat vinden rupsjes lekker om te eten. Lust jij ook blaadjes? Nee toch? Wat vind jij lekker?*
  - *Welk dier is dit?* (Laat de rups of de vogel zien)
- Manieren om reacties uit te lokken bij taalsterke kinderen:
  - *Waarvoor gebruikt de rups zijn pootjes? En waarvoor heeft hij vleugels nodig?*
  - *Wat wil het Rupsje heel graag hebben?*
  - *Waar woont het Rupsje?*

Verhaal voorlezen met extra aandacht voor kernwoorden

Lees vervolgens het verhaal opnieuw voor (letterlijk). Laat de kinderen reageren op het verhaal en de illustraties. Gebruik spullen uit de vertelkoffer om woorden te verduidelijken.

Nabespreken met aandacht voor kernwoorden

Bespreek het verhaal na met de kinderen. Verduidelijk de kernwoorden uit het boek met de voorwerpen uit de vertelkoffer, de illustraties uit het boek en door woorden uit te beelden of uit te leggen.

Woorden oefenen

Speerpunten: woordenschat

Duur: 10 min. Deze activiteit kan aansluitend aan de vorige activiteit plaatsvinden of op een later moment diezelfde dag.

Laat de kinderen oefenen met de kernwoorden uit het boek. Dit kan op verschillende manieren. Kies uit één van onderstaande activiteiten:

Woordspelletje

Zing samen met de kinderen een liedje of zeg een versje op waarin enkele kernwoorden aan bod komen. Leg de spullen uit de vertelkoffer in het midden van de kring. Telkens wanneer het voorwerp genoemd wordt in het liedje/versje, mag één peuter het pakken.

Kimspel

Enkele voorwerpen van de thematafel worden op een tafel gelegd. De kinderen vertellen welke voorwerpen ze zien. Er wordt een doek over de voorwerpen gelegd. Weten de kinderen nog welke voorwerpen er lagen? Neem nu een voorwerp weg, zonder dat kinderen het zien. Welk voorwerp is er verdwenen?

Woorden uitbeelden

Geef de kinderen in de speelzaal (eventueel op muziek) bewegingsopdrachten met de kernwoorden, bijvoorbeeld fladderen als een vogel. Doe zelf alsof u van het ene lekkere hapje naar het andere fladdert. De kinderen doen het na. Andere woorden om uit te beelden: *vliegen als een vlinder, opgerold slapen als het rupsje, zoemen als een hommelt, en eten als het rupsje.*

Portfolio bekijken

Speerpunten: mondelinge taal, ouderbetrokkenheid

Duur: 10 min.

In het gezinsportfolio kunnen materialen die te maken hebben met het thema geplakt worden. Zoals een kopie van een pagina uit het boek *Het hongerige Rupsje* van Sheridan Cain en Jack Tickle of een lied dat de kinderen samen hebben geleerd. De peuters nemen het gezinsportfolio mee naar huis. De kinderen kunnen het verhaal van het centrale prentenboek aan hun ouders vertellen of samen het lied zingen. Vraag aan de ouders of zij zelf thuis ook iets in het portfolio willen plakken, tekenen of schrijven, bijvoorbeeld een foto van een kriebelbeestje wat thuis in de tuin liep. Laat de ouders weten wanneer het gezinsportfolio weer terug moet. Bekijk samen met de kinderen de portfolio's en laat de kinderen vertellen over wat de ouders aan het portfolio hebben toegevoegd.

Foto's anker bekijken

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat, ict en multimedia

Duur: 10 min.

Bekijk samen op een computerscherm of met een digitaal fotolijstje de foto's die gemaakt zijn bij het anker. Laat de kinderen vertellen over de foto's. Het leukst is natuurlijk als ze zelf op de foto staan. Stimuleer de kinderen om de kernwoorden van het thema te gebruiken door vragen te stellen of te prikkelen.

- o *Kijk, dat beestje zat in de heg! Ja, jij durfde die op je hand te laten lopen. Weet je nog hoe dat beestje heet?*
- o *Woonde daar ook beestjes? (kijkend naar een foto waar een steen omgedraaid wordt).*

Zoektocht kriebelbeestjes

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat

Duur: 45 min.

Samen met de kinderen gaat u vandaag weer naar buiten! Er staat een zoektocht op het programma. In bijlage 8 staat een voorbeeld van een zoektocht. Een voorbeeld van een opdrachtje uit de zoektocht is:

Ik ben een kriebelbeestje die van het stuifmeel van de bloemen lekkere honing maakt.
Je mag van de honing proeven....
Ik ben altijd aan het zoemen.
Pas op... als je mij aanraakt, kan ik jou steken!
Wat ben ik?

1. een **BIJ** of
2. een **LIEVEHEERSBEESTJE**?

Nodig: potje honing, koffielepeltjes om te proeven
beestje **BIJ** (knuffeltje)
beestje **LIEVEHEERSBEESTJE** (knuffeltje)

U kunt de opdrachten uit bijlage 8, of zelf verzonnen opdrachten, uitprinten en ophangen op de plaatsen waar de kinderen moeten zoeken. Door middel van materialen en voorwerpen kunt u voor de kinderen verduidelijken om welke beestjes het gaat.

U kunt deze activiteit ook binnen uitvoeren. U leest de raadseltjes op in de kring en de kinderen mogen vertellen wat het goede antwoord is. U kunt hierbij geplastificeerde foto's of knuffels van de beestjes gebruiken om de kinderen te helpen.

Extra activiteiten

1. Beeldwoordenweb (duur: 10 min.)

Speerpunten: woordenschat, mondelinge taal, ontluikende geletterdheid

Maak samen met een klein groepje kinderen een beeldwoordenweb rondom (de ontdektocht naar) beestjes. De peuters benoemen wat ze hebben gezien. De woorden die door de kinderen worden genoemd worden op een vel papier geschreven, maak er kleine tekeningen bij. U stimuleert hierbij het gebruik van de kernwoorden die bij de cyclus horen. Er ontstaat zo een beeldwoordenweb van de beestjes. Dit beeldwoordenweb kan op ooghoogte in de kriebelbeestjeshoek worden opgehangen. De peuters kunnen zelf nog op zoek gaan naar plaatjes van beestjes in tijdschriften en deze bij het beeldwoordenweb plakken.

➤ Voor de taalzwakke kinderen:

Pak de spullen van de thematafel erbij of gebruik foto's van de spullen. Om de beurt mag een kind een voorwerp of foto pakken. Stimuleer de kinderen de kernwoorden nu zelf te gebruiken:

- *Wat heb je gepakt? Hoe heet dat?*
- *Is dat een mier of een vlinder?*

➤ Voor de taalsterke kinderen:

Laat de kinderen kernwoorden noemen horen en schrijf ze op in woord en beeld.

- *Wat hoort er allemaal bij de beestjes?*
- *Waar moet je nog meer aan denken?*
- *Wat ligt er allemaal op de thematafel?*

2. Allemaal beestjes..... (duur: 15 min.)

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat

Laat de kinderen allerlei beestjes maken (zie voorbeelden in bijlage 6). Bespreek welke onderdelen de beestjes hebben, bijvoorbeeld een poot, een kop, een voelspriet. Welke beestjes zien er een beetje hetzelfde uit, welke zien er anders uit? Misschien kunnen een paar oudste peuters al de poten van de beestjes tellen.

De hele collectie beestjes kan in de kriebelbeestjeshoek, of op de thematafel, worden uitgestald. Op de thematafel kunnen ook materialen worden verzameld die te maken hebben met de woonomgeving van de kriebelbeestjes. Hiermee wordt voor de kinderen nog duidelijker dat zij de kriebelbeestjes eigenlijk overal kunnen vinden! Denk hierbij aan bijvoorbeeld wat aarde, takken, bloemen en blaadjes.

Fase 3 Verhaallijn

In deze fase ligt de nadruk op de verhaallijn van het prentenboek. De kinderen kennen nu de belangrijkste woorden van het boek. De volgende stap is dat ze ook de verhaallijn kunnen volgen en naspelen of navertellen.

Prentenboek voorlezen in de grote groep (derde keer)

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat, ontluikende geletterdheid

Duur: 20 min.

1. Introductie met luistervraag

Stel voorafgaand aan het voorlezen een luistervraag over het verhaal, om de betrokkenheid van de kinderen te bevorderen. Voorbeelden van luistervragen bij het prentenboek *Het hongerige Rupsje* zijn:

- *Waarom wil Rupsje zo graag vleugels hebben?*
- *Wat eet het Rupsje?*
- *Waar gaat Rupsje slapen?*
- *Waarover droomt Rupsje?*

2. Verhaal voorlezen met aandacht voor de verhaallijn

Stel tijdens het lezen vragen over de hoofdpersoon, de belangrijkste gebeurtenissen en over oplossingen van het probleem.

➤ Suggesties voor vragen voor de taalzwakke kinderen:

- *Wijs het hongerige Rupsje eens aan.*
- *Hoe komt Hommel bij Rupsje?*
- *Wil Rupsje andere pootjes hebben?*
- *Kan Rupsje vleugels krijgen?*
- *Wat eet Rupsje als hij honger krijgt?*
- *Vindt Rupsje het leuk dat hij kan lopen?*
- *Welke dieren komt Rupsje tegen in het verhaal?*

➤ Suggesties voor vragen voor de taalsterke kinderen:

- *Waarom kan Rupsje niet vliegen?*
- *Waar gaat Rupsje slapen?*
- *Waarom kruipt Rupsje in het blaadje als hij gaat slapen?*
- *Hoe lang slaapt Rupsje?*
- *Is Rupsje blij met zijn nieuwe vleugels?*

3. Nabespreking met aandacht voor de verhaallijn

Bespreek met de kinderen het antwoord op de vooraf gestelde luistervraag. Stel ook na het voorlezen vragen over de hoofdpersoon, de belangrijkste gebeurtenissen en over de oplossing van het probleem. Vraag naar oorzaken en gevolgen in het verhaal.

Verwerkingsactiviteit verhaallijn

Speerpunten: mondelinge taal, ontluikende geletterdheid

Duur: 15 min. Deze activiteit kan aansluitend aan de vorige activiteit plaatsvinden of op een later moment diezelfde dag.

Organiseer een verwerkingsactiviteit na het voorlezen waarbij kinderen de verhaallijn herhalen. Kies uit één van onderstaande activiteiten:

Platen op volgorde leggen

Kopieer (liefst in kleur) enkele belangrijke pagina's uit het prentenboek. Eventueel kunt u de kopieën lamineren. Laat de kinderen de platen in de juiste volgorde leggen en erbij vertellen. Ondersteun de kinderen door vragen te stellen over het verhaal.

- Voor de taalzwakke kinderen:
  - *Rupsje krijgt bezoek van andere beestjes. Op welk plaatje zie je die?*
  - *Wie is dit?*
  - *Wat zie je hier?*
  - *Waar is Rupsje aan het vliegen?*
- Voor de taalsterke kinderen:
  - *Hoe begint het verhaal?*
  - *Wat gebeurde er daarna?*
  - *Wanneer krijgt Rupsje vleugels?*

De platen worden aan de boekenmuur gehangen.

Naspelen van het verhaal

Maak van Rupsje, Hommel, Vogel, Vlinder, Rupsje in een blaadje en Rupsje als Vlinder een kartonnen afbeelding (kopie op karton). Bevestig aan de achterkant een satéprikker of ijslollystokje, waardoor stokpoppen ontstaan. U kunt er ook voor kiezen om te zorgen voor kleding, zodat de kinderen zich kunnen verkleeden. In de kleine kring speelt u samen met enkele peuters het verhaal na. Hierbij verandert uw rol geleidelijk. Eerst doet u aan een groepje peuters voor op welke manier je het verhaal met behulp van de voorwerpen kunt naspelen. Later kunnen de peuters het verhaal zelf naspelen, terwijl u het verhaal voorleest.

- Voor de taalzwakke kinderen: U vertelt het verhaal en geeft zonodig het voorbeeld bij het uitbeelden van het verhaal.
- Voor de taalsterke kinderen: U stimuleert de kinderen door vragen te stellen om zelf het verhaal na te vertellen en uit te beelden.

Gesprekken in de kleine kring

Speerpunten: mondelinge taal

Duur: 15 min.

Organiseer een reeks van gesprekken over het thema Lente/Kriebelbeestjes in de kleine kring. In groepjes van maximaal 5 peuters komen alle kinderen aan bod. Deze gesprekken kunnen gaan over de foto's van het anker of een andere activiteit die ze samen gedaan hebben. Maar het kan ook gaan over de spullen op de thematafel of over een probleem dat u aan de orde stelt. Zeg bijvoorbeeld dat Slak naar een feestje gaat, maar hij is te langzaam, en nou komt hij misschien te laat! Hoe kan hij toch op tijd komen?

Hieronder volgen een aantal strategieën hoe u zo'n gesprek met de kinderen uit kunt lokken:

- Meegaan met een uitspraak of redenering: *Dus slak kan ook op de fiets gaan? Misschien kan hij ook wel met de auto. Moet dat dan een kleine auto zijn?*
- Opzettelijk een fout maken: *Ik pak even het plaatje van het huis van de spin erbij (terwijl u het plaatje van een mierennest laat zien).*
- Twijfel zaaien: *Heeft een rups dan geen vleugels?*
- Doorvragen: *Ben jij ook al een keer op een verjaardagsfeestje geweest? Vond je dat leuk?*

Probeer na afloop het gesprek af te ronden door het probleem ook echt op te lossen. Bijvoorbeeld door het maken van een tekening van de auto van Slak.

Extra activiteiten

1. Digitaal prentenboek bekijken (duur: 20 min.)

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat, ontluikende geletterdheid, ict en multimedia

Bekijk samen het levende prentenboek van *Het hongerige Rupsje*. Stel vragen over de verhaallijn en oorzaak en gevolgen die in het boek aan bod komen. Zet af en toe het verhaal stop. De kinderen mogen voorspellen wat er gaat gebeuren met Rupsje.

- Suggesties voor vragen voor de taalzwakke kinderen:
  - *Wil Rupsje graag kunnen zwemmen?*
  - *Is Rupsje blij als de andere dieren langskomen?*
  - *Willen de andere dieren hun vleugels aan Rupsje geven?*
  - *Waarover droomt Rupsje?*
- Suggesties voor vragen voor de taalsterke kinderen:
  - *Gaat Rupsje op zoek naar nieuwe vleugels?*
  - *Waarom gaat Rupsje zo lang slapen?*

2. Beestjes bekijken (duur: 10 min)

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat

In de kriebelbeestjeshoek staat een bak met beestjes. Bekijk samen met een groepje kinderen welke beestjes er allemaal in zitten.

Bij goed weer is het ook leuk om nogmaals naar buiten te gaan met de kinderen en te kijken wat zij inmiddels allemaal weten over de beestjes. Bespreek samen met de kinderen wat de beestjes allemaal doen. En wat eten de beestjes het liefst? Wat zijn de verschillen tussen de beestjes?

Fase 4 Doorgaan op het thema

Wanneer kinderen meerdere keren met de nieuwe woorden uit het prentenboek in aanraking komen, is de kans groot dat ze de woorden en hun betekenis onthouden. Daarbij is van belang dat de kinderen de woorden niet alleen in de context van het prentenboek tegenkomen, maar ook in een andere context. Dit kan door middel van activiteiten met concrete materialen, door het verhaal na te spelen, maar ook door andere boeken of teksten aan te bieden waarin hetzelfde thema centraal staat en dus veel dezelfde woorden voorkomen.

Verhalende en informatieve prentenboeken rondom het thema

Speerpunten: woordenschat, mondelinge taal, ontluikende geletterdheid

Duur: 20 min.

➤ Oriënteren

Verzamel enkele informatieve en/of verhalende prentenboeken over insecten/dieren (zie bijlage 4 voor een boekenlijst). De voorbeeldvragen zijn vooral gericht op de verschillen tussen rupsen uit twee boeken. Uiteraard kunt u ook boeken met andere kriebelbeestjes gebruiken, door bijvoorbeeld te kijken naar verschillende leefomgevingen of uiterlijke kenmerken. Bekijk samen de plaatjes in de boeken en bespreek wat hetzelfde is en wat verschillend. Laat de kernwoorden ook hier weer aan bod komen.

- *In dit boek zijn de vlindervleugels rood en blauw. En in dat boek? Daar heeft de vlinder gele vleugels!*
- *Hier eet de rups allemaal bramenblaadjes. En in deze eet de rups ook peren en taartjes. Lust jij die ook?*
- *Hoe ziet het web van deze spin eruit? En in dit boekje? Is dat hetzelfde?*

➤ Voorlezen

Kies samen met de kinderen één boek uit om interactief voor te lezen.

➤ Nabespreken

Bespreek na het voorlezen de verschillen en overeenkomsten met het centrale prentenboek. Stel vragen om kinderen te laten nadenken over wat hetzelfde is in vergelijking met het centrale prentenboek en wat er anders is.

➤ Suggesties voor vragen voor de taalzwakke kinderen:

- *Weet je nog dat Rupsje heel graag wilde vliegen? Wilde de rups in dit boek ook zo graag vliegen?*
- *Rupsje krijgt aan het eind van het boek heel mooie vlindervleugels, krijgt de rups in dit boek ook vleugels?*
- *Gaat dat Rupsje ook zo lang slapen?*
- *Wat gebeurt er in dit boek? Daar gaat een Rupsje heel veel eten en verandert hij in een vlinder. Gebeurde dat ook in het boek van Het hongerige Rupsje?*

➤ Suggesties voor vragen voor de taalsterke kinderen:

- *Weet je nog het verhaal van Rupsje? In allebei de boeken wordt het rupsje en vlinder. Wat is nog meer hetzelfde in beide boeken?*
- *In dit boek vindt Rupsje de vleugels van Hommel, Vogel en Vlinder zo mooi. Die zou hij ook wel willen. Wil het Rupsje in dit boek ook graag vleugels?*

Verwerkingsactiviteiten rondom het thema

Duur: 10 min.

Organiseer verwerkingsactiviteiten rondom het thema. Kies uit één van onderstaande activiteiten:

Waar wonen de kriebelbeestjes?

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat

In de kring liggen verschillende afbeeldingen van kriebelbeestjes (bijvoorbeeld een slak, een mier en een spin) en afbeeldingen van plaatsen waar Kriebelbeestjes wonen (bijvoorbeeld een slakkenhuis, een spinnenweb of een mierenhoop). De peuters bedenken samen welk kriebelbeestje waar woont. Praat met de kinderen over de verschillende huisjes. *Woont een beestje er alleen, of met heel veel andere beestjes. Waarom kan een vlinder niet in de grond wonen?*

Spelen in de hoeken

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat

Speel met enkele kinderen mee in de hoeken, bijvoorbeeld in de kriebelbeestjeshoek. Welke beestjes zien de kinderen? Welke onderdelen van de beestjes kunnen ze al benoemen (kop, poten, vleugels)? Eventueel kunt u een bak met levende beestjes in de hoek zetten, zo kunnen de kinderen mooi zien wat de beestjes allemaal doen. U kunt vragen aan de kinderen: *Wat zijn de beestjes aan het doen? Waarom doen ze dat? Wat zou het beestje eten? Zie je zijn hoofd? En zijn pootjes?*

Digitaal prentenboek bekijken

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat, ontluikende geletterdheid, Ict en multimedia

Duur: 10 min.

Bekijk samen het levende prentenboek van *Het hongerige Rupsje*. Stel vragen over de verhaallijn en oorzaak en gevolgen die in het boek aan bod komen. Zet af en toe het verhaal stop. De kinderen mogen voorspellen wat er gaat gebeuren met Rupsje.

- Suggesties voor vragen voor de taalzwakke kinderen:
  - *Wil Rupsje graag kunnen zwemmen?*
  - *Is Rupsje blij als de andere dieren langskomen?*
  - *Willen de andere dieren hun vleugels aan Rupsje geven?*
  - *Waarover droomt Rupsje?*

- Suggesties voor vragen voor de taalsterke kinderen:
  - *Gaat Rupsje op zoek naar nieuwe vleugels?*
  - *Waarom gaat Rupsje zo lang slapen?*

Extra activiteiten

1. Welke vleugels horen bij dat dier? (duur: 10 min)

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat

Er zijn veel verschillende beestjes met vleugels, maar al die vleugels zien er wel een beetje anders uit. Kunnen de kinderen al raden bij welke beestjes welke vleugels horen? Maak van karton de lijfjes van dieren (zoals: een vogel, een hommeltje en een vlinder) zonder hun vleugels, maak van andere stukjes karton de vleugels die erbij passen. Knip bijvoorbeeld een tekening van een vogel bij de vleugels door en plak de twee onderdelen op twee stukken karton. Bekijk met de kinderen welke vleugels bij welk dier horen. Wat zijn de verschillen tussen de vleugels?

2. Versje of liedje met bewegingen (duur: 10 min)

Speerpunten: woordenschat

Bied een versje of liedje aan dat te maken heeft met het thema. U kunt gebruik maken van een flap waarop het versje of liedje staat uitgeschreven, waarbij een paar woorden zijn vervangen door plaatjes. Hierdoor kunnen de peuters het versje of liedje ook volgen. Laat de kinderen bewegingen maken die in het liedje/versje voorkomen. In bijlage 5 staan voorbeelden van liedjes over kriebelbeestjes.

Fase 5 Napraten

In deze fase wordt de activiteitencyclus afgerond. De pedagogisch medewerker praat met de kinderen na over de activiteiten die ze samen hebben ondernomen bij het thema *Kriebelbeestjes!* en het centrale prentenboek *Het hongerige Rupsje* van Sheridan Cain en Jack Tickle.

Napraten bij de boekenmuur

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat, ontluikende geletterdheid

Duur: 15 min.

Wat weten we nu?

Vraag alle kinderen om bij de boekenmuur te komen staan en laat ze vertellen over wat ze nu allemaal weten over kriebelbeestjes en het centrale prentenboek. Bespreek de werkjes en vraag hen wat ze leuk vonden aan het thema of boek.

Voorwerpen thema bij elkaar zoeken.

Zorg ervoor dat de spullen van de thematafel in de verschillende speelhoeken liggen. Laat de kinderen één voor één in de hoeken zoeken naar de voorwerpen van de thematafel. Besteed aandacht aan receptieve en productieve woordenschat:

Receptief: *Wil je voor mij een blaadje pakken?*

Productief: *Wat heb je gevonden?*

Verhaal aan de hand van de voorwerpen samenvatten.

Ga met de kinderen na of de voorwerpen die gevonden zijn bij het boek horen. Probeer met de voorwerpen het verhaal op te bouwen. Stel het belangrijkste probleem en de oplossing daarvan aan de orde. Probeer op een notitieblokje bij te houden welke aangeboden kernwoorden de kinderen begrijpen en gebruiken.

- *Jij hebt de vleugels gepakt. Wat was er precies met de vleugels?*
- *Dit is Vogel. Waarom was Rupsje verdrietig toen Vogel naast hem kwam zitten?*
- *Wat droomde Rupsje?*
- *Waar ging Rupsje in slapen toen hij moe was?*

Zelf vertellen

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat, ontluikende geletterdheid

Duur: 10 min.

Vraag aan de kinderen wie nu zelf het verhaal wil 'voorlezen' aan de anderen. Geef hierbij steun als dat nodig is of laat het kind voorwerpen of plaatjes gebruiken ter ondersteuning. Stel een vraag om het verhaal weer op gang te brengen wanneer het kind vastloopt. Ga na welke nieuwe woorden het kind tijdens het voorlezen gebruikt.

Verwerkingsactiviteiten rondom het thema

Duur: 10 min.

Organiseer verwerkingsactiviteiten rondom het thema. Kies uit één van onderstaande activiteiten:

Boekenmuur

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat

Breid de boekenmuur uit met tekeningen en knutsels van kinderen. Praat met de kinderen over wat ze gemaakt hebben. Bespreek ook de relatie met het centrale prentenboek.

Liedje of versje

Speerpunten: mondelinge taal

Zing samen een liedje of zeg een versje op rondom het thema. Zie bijlage 5 voor voorbeelden. De kinderen maken er bewegingen bij. De eerste keren doet u de bewegingen voor; later laat u vooral de kinderen de bewegingen uitvoeren.

Spelen in de hoeken

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat

Speel met enkele kinderen mee in de hoeken, bijvoorbeeld in de kriebelbeestjeshoek. Laat de kinderen spelen met de poppen die de figuren in het boek voorstellen, speel mee met hun verhaal. Probeer taal uit te lokken door vragen te stellen over hun spel.

Evaluatie/zelfreflectie

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat, ontluikende geletterdheid

Duur: 10 min.

De werkjes van de boekenmuur gaan in het gezinsportfolio. Praat aan de hand van het portfolio over wat de kinderen hebben gemaakt en geleerd. Geef vervolgens het portfolio mee naar huis.

- Voor de taalzwakke kinderen:
  - *Welk werkje vind je het mooist? Wijs maar aan.*
  - *Je hebt een mooie kijkdoos gemaakt; pak hem maar.*
  - *Wie heb je hier getekend? (schrijf dit erbij)*

- Voor de taalsterke kinderen:
  - *Wat heb je hier gemaakt?*
  - *Wat ga je er thuis over vertellen?*
  - *Wat vind je het mooiste werkje? Waarom?*
  - *Wat zal ik erbij schrijven?*

Met de kinderen kan ook, aan de hand van het portfolio, nagepraat worden over de kriebelbeestjes. Wat vinden ze ervan? Vinden ze de beestjes leuk, grappig, of misschien een beetje eng? Wat doen de kriebelbeestjes de hele dag? En welk kriebelbeestje vinden de kinderen het leukst?

Eindevaluatie

Ontwikkeling van de peuters bijhouden met gezinsportfolio en woordenmap

Het gezinsportfolio is een belangrijk hulpmiddel bij de evaluatie van de ontwikkeling van de peuter. Maar de pedagogisch medewerker kan het portfolio ook gebruiken voor evaluatie met de peuter. Door de verschillende werkjes van de peuter te dateren en na een aantal maanden te vergelijken krijgt u een beter zicht op de ontwikkeling van het kind. U kunt aan de hand van het gezinsportfolio met de peuters praten over hun werk. Ook de ouders kunnen dit thuis doen. Zo zien de peuters welke vorderingen ze hebben gemaakt en wat ze al kunnen. Door hierover vervolgens met de ouders te praten, betreft u de ouders bij de ontwikkeling van hun kind.

De pedagogisch medewerker heeft in een woordenmap bijgehouden welke nieuwe woorden de kinderen hebben geleerd. U kunt de woordkennis nogmaals evalueren door plaatjes of tekeningen bij de kernwoorden in het gezinsportfolio te plakken en na een aantal maanden met de kinderen na te gaan of ze de woorden nog kennen. Ook hiervan maakt u aantekeningen.

Pedagogisch medewerkers evalueren het thema: wat liep goed en wat kon beter?

Na afloop van de cyclus gaat de pedagogisch medewerker na of de planning die zij van tevoren heeft gemaakt ook daadwerkelijk is uitgevoerd. Wat ging hierbij goed en wat liep minder voorspoedig? Zijn alle speerpunten van de Taallijn aan de orde gekomen? Is er herhaald en interactief voorgelezen? Was er voldoende aandacht voor het oefenen van de woordenschat, gesprekken in de kleine kring en ouderbetrokkenheid? Is de computer zinvol ingezet? Als een onderwerp niet voldoende aan de orde is gekomen, stelt u vast wat de oorzaak was en bedenkt u een oplossing voor de volgende keer. Ook bekijkt u de achtergrondinformatie bij de verschillende leidstervaardigheden in het boek *Peuters Interactief met Taal* en gaat bij uzelf na welke vaardigheden u bij het volgende thema speciaal aandacht wil geven.

Verzamelen materialen en ideeën voor volgend jaar

De pedagogisch medewerker verzamelt alle materialen die bij het thema gebruikt zijn in een kist of doos. Hierin komen ook alle aanvullingen, opmerkingen van de pedagogisch medewerker en het planningsformulier. Een volgende keer kunt u het thema dan zo weer gebruiken.